

KRONIKK 00:00 - 06. oktober 2017

ICC må gjenreise tilliten

De siste dagenes avsløringer om Den internasjonale straffedomstolen (ICC) bør føre til gransking og bedre kontroll av domstolen.

Svekket tillit: Sjefsanklager Fatou Bensouda ved Den internasjonale straffedomstolen (ICC), her til høyre, må få alle fakta på bordet etter avsløringene rundt hennes forgjenger. Det er nødvendig for å sikre den avgjørende tilliten til domstolen, skriver Morten Bergsmo, som ledet oppbyggingen av aktoratet i i ICC. Foto: AP/Peter Dejong/NTB Scanpix

Morten Bergsmo

Det er lørdag 18. juli 1998 og strålende solskinn over Kapitol i Roma. Jeg sitter spent i den vakre Protomoteca-salen i Palazzo dei Conservatori, på

Jupiter-tempelets gamle tomt. Vedtektene for Den internasjonale straffedomstolen (ICC) ble vedtatt sent kvelden før, og nå skal noen av dem som deltok i den fem uker lange diplomatkonferansen, ha en høytidelig markering. Ambassadør Rolf Einar Fife er der fra Utenriksdepartementet i Oslo. Han var strategen bak spillet før vedtaket dagen før. Alle vil gratulere ham. Jeg representerte Rwanda- og Jugoslavia-tribunalene under forhandlingene.

FNs generalsekretær Kofi Annan tar ordet: «Etableringen av ICC er håpets gave til fremtidige generasjoner». Han siterer den romerske statsmannen Cicero, som sa at «blant våpen stilner loven», og uttrykker håp om at dette skal bli mindre sant fra nå av. Det kjennes riktig, selv for hardbarkede realister.

Når jeg forsiktig viser til at det er viktig å følge reglene for ansettelse, roper han: «Jeg er loven for deg!»

I juli 2002 trer ICC-vedtektene i kraft, og arbeidet med å opprette domstolen starter. Etter seks år med forhandlinger om ICCs rettslige infrastruktur skal vi ta skrittet fra normativt rammeverk til en institusjon med ansatte, saker og bygning. Fra idé til virkelighet.

Jeg har sagt ja til statspartenes anmodning om å lede arbeidet med å opprette aktoratet, og går i gang 1. august 2002. Alle jeg henvender meg til, støtter entusiastisk prosessen. Vi kan velge fra øverste hylle når det forberedende teamet settes sammen. Vi konsulterer over 70 av de ledende ekspertene innenfor internasjonal og nasjonal strafferettspleie. Riksadvokat Tor-Aksel Busch er med på å utarbeide reglement for aktoratet. Vi lager utkast til etiske retningslinjer. Bind 5 i verket *Historical Origins of International Criminal Law*, som ble lansert i Nürnberg-tribunalets rettssal i april 2017, dokumenterer på tilsammen 1180 sider det arbeidet som ble gjort.

Luis Moreno-Ocampo fra Argentina velges som domstolens første sjefsanklager den 21. april 2003. Under pressekonferansen i FNs hovedkvarter i New York omtaler han seg selv, hans argentinske stabssjef og meg som aktoratets «dream team». Han beskriver det forberedende arbeidet som et «mirakel». Jeg spør meg selv: Er det virkelig sant, kan overgangen fra diplomatenes abstrakte normskaping til byggingen av en internasjonal domstol være så sømløs?

Jeg utnevnes til aktoratets rettssjef. Stabssjefen ønsker å ansette en fjerde diplomat fra en av de to statene som drev hennes og Moreno-Ocampos kandidatur. Sjefsanklageren ber meg legitimere utnevnelsen. Når jeg forsiktig viser til at det er viktig å følge reglene for ansettelse, roper han: «Jeg er loven for deg!» Jeg bestemmer meg for å slutte, men blir innstendig bedt av nøkkelspillere om å vente til aktoratet er veletablert, helst i to år.

Maktens maske faller en rekke ganger utover høsten 2003 og månedene som følger. Etablert praksis for intern fagfellevurdering av utkast til viktige prosesskrift i tribunalene for Rwanda og det tidligere Jugoslavia blir ikke fulgt. En kultur utvikles hvor selv arbeidsmøter regisseres slik at ingen motsier sjefsanklageren. Snart er det ingen som tør.

I løpet av få år sluttet hele 22 av de aller beste i aktoratet. Mange av dem som ble igjen, og som fortsatt sitter der, har ansvar for de sakene som kollapset, ble trukket tilbake eller utsatt gang på gang. Etter fjorten års arbeid og et årlig budsjett på omkring 150 millioner euro har ICC kun fire domfellelser.

For meg faller det naturlig å forsøke å forklare dette med kompleksiteten i arbeidet, at ICC har hatt saker i svært ulike land, og at det har skjedd forbedringer i domstolens sekretariat de siste to-tre årene. Mange nordmenn tenker heldigvis slik.

Men samtidig må vi erkjenne realitetene for å kunne hjelpe domstolen videre. Det er kommet avsløringer denne uken, blant annet om hvordan Moreno-Ocampo etter perioden som sjefsanklager har tjent penger ved å ta

oppdrag for personer mistenkt for medvirkning til overgrep i Libya, med hjelp fra ansatte i aktoratet. Dette handler ikke om en anklagers adgang til å gå over til arbeid som forsvarsadvokat, heller ikke om forsvarsadvokaters adgang til å velge klient. Det dreier seg om tillit til domstolen og arbeidet den har gjort og gjør – staters tillit, ofrenes tillit, og tillit hos millioner av enkeltindivider som fester håp til domstolens gjerning. Domstolens ledere må vise seg tilliten verdig.

Hvordan forholder vi oss konstruktivt til avsløringene og de alvorlige, underliggende realitetene?

Vi må for det første innse at en internasjonal domstol ikke blir bedre enn integriteten til sine ledere. Vedtektene krever høy integritet eller «moralisk karakter». Internasjonale anklagere, som Richard J. Goldstone og Louise Arbour, viser oss at dette ikke er et urealistisk krav. Medlemsstatene bør utvise like stort ansvar når neste sjefsanklager skal velges som de gjorde under den nitide utformingen av vedtektene i 1998. Dersom det normative rammeverket er som domstolens karosseri, så er aktoratet motoren. Det er like viktig at begge fungerer.

Vi må også – som en del av vår støtte til domstolen – stille større krav til dens ledere. Nåværende sjefsanklager Fatou Bensouda må rydde opp i avsløringene som er kommet den siste uken. En gransking kan være nødvendig for å klare opp i fakta på en troverdig måte, og for å unngå gjentakelse. Hun bør også vurdere en bredere gjennomgang av arven etter Moreno-Ocampo. Aktoratet har selv ansvar for å gjenvinne tillit. Det avhenger av kulturen for kvalitetssikring innad i organisasjonen. Her har aktoratet fortsatt mye å lære fra tribunalene for det tidligere Jugoslavia og Rwanda – og enda mer fra Den høyere påtalemyndighet i et land som Norge.

For det tredje trenger vi et bedre speil som ICCs ledere kan se seg selv i. I Norge følges påtalemyndigheten ikke bare av en kritisk presse og advokatforening, men også av justiskomiteén på Stortinget, Riksrevisjonen, dommerforeningen og juridiske tidsskrifter og eksperter formet gjennom en tilnærmet ensartet juridisk utdanning. I fravær av tilsvarende mekanismer

kan vi ikke overlate overoppsynet med ICC til domstolens statspartsforsamling alene.

Flere statsparter opplever at de må beskytte domstolen mot enhver kritikk så lenge India, Kina, Russland og USA står utenfor og til dels er kritiske til ICC. Vi trenger derfor mer undersøkende journalistikk og en internasjonal strafferettssosiologi som ser systematisk og forsvarlig på institusjonell adferd og maktbruk.

Vi har valgt en scenografi, symbolikk og vedtekter som knapt kunne forpliktet oss tydeligere i forholdet til ICC. Vedtektene ble til der hvor Jupiter-tempelet sto i 900 år fra innvielsen i 509 før Kristus frem til det ble stengt i år 392, da keiser Theodosius I gjorde kristendommen til Romerrikets statsreligion. ICC er opprettet som en «permanent institusjon» uten tidsbegrensning.

Jupiter var himmelhvelvingens gud som kunne bevitne edsavleggelser, en del av den grunnleggende tilliten som rettspleie og statsstyre hviler på. Nå er 40 000 av Moreno-Ocampos personlige dokumenter lekket ut, og innholdet kan bevitnes av alle interesserte på internett. Vi bør hjelpe domstolen til å ivareta tilliten på en langsiktig måte.

Mest lest

**Ingen tårer
for en død
hallik**

30.09.17

**Linnéa Myhre
om
XXXTentacion:
sadistmusikk
og moral**

29.09.17

**Ulvevenn bitt
av ulv**

29.09.17

**Posthumanisme
i barnehagen**

29.09.17

Få tilsendt Morgenbladets redaksjonelle nyhetsbrev **hver fredag!**

NYHETSBREV

KOMMENTAR

ICC må gjenreise tilliten

De siste dagenes avsløringer om Den internasjonale straffedomstolen

.

En tollunion er ikke et fedreland, skriver Kjetil Jakobsen.

DEBATT

Stol heller på Sophie Elise

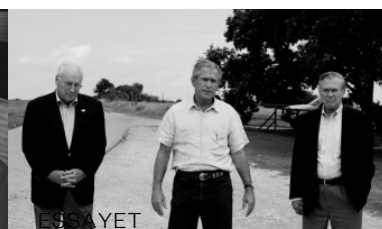
«Norske matforskere lønnet av kjøttindustrien innbyr ikke til tillit.»

DEBATT

Misvisende om Evensen-biografi

Håvard Friis-Nilsen om Morgenbladets anmeldelse av boken om Jens Evensen.

ESSAYET

En moralists forsvar for hykleri

Trumps forbausende ærlighet er farligere enn løgnene.

.

Mer fra Mer fra Ideer

Sentralbord

Kundeservice: 23 33 91 80

E-post: abo@morgenbladet.no

Sentralbord: 21 00 63 00

E-post: redaksjon@morgenbladet.no

Kronikker- og debattinnlegg sendes til:

debatt@morgenbladet.no

kronikk@morgenbladet.no

Adresse

Morgenbladet as

Christian Krohgs gate 16

0186 Oslo

Nyhetsbrev

Skriv inn din e-postadresse for å motta
Morgenbladets nyhetsbrev hver fredag.

E-post

ABONNER

[OM MORGENBLADET](#) [KONTAKT OSS](#) [VARSLER](#) [PERSONVERN](#) [COOKIES](#) [ANNONSER](#)
[ABONNEMENT](#) [LØSSALG](#) [E-AVIS](#) [PODCAST](#) [REDAKSJON](#) [MIN SIDE](#)

Alt innhold er opphavsrettslig beskyttet. Copyright: Morgenbladet. Ansvarlig redaktør og adm. direktør
Anna B. Jenssen.

Laget med [Ramsalt Media](#)